

ÜLKEMİZİN, KITALARIN VE OKYANUSLARIN KONUM ÖZELLİKLERİ

Verilen örneklerden yararlanarak Balıkesir özelliklerini yazınız ve soruyu cevaplayınız.

İlinin göreceli konum

Batısında Çanakkale, doğusunda, Bursa şehirleri vardır

İlin kuzeyine doğru gidildikçe yükselti azalır.

Kuzeyinde Marmara Denizi vardır

MARMARA DENİZİ

YALOVA

ÇANAKKALE

Kaz Dağı

Edremit Kör.

Madra Dağı

İZMİR

MANİSA

BALIKESİR

BURSA

KÜTAHYA

Çaygören Brj.

1000

800

600

200

Kuş Gölü

Gönen Çayı

Kocacay

Erdek Kör.

Bandırma Kör.

Gemlik Kör.

-500
-200
0
200
400
600

Soru: Balıkesir'in göreceli konumunu belirlerken göreceli konumun hangi özelliklerinden bahsedilmiştir?

Cevap: Balıkesir'in göreceli konumu açıklanırken ilin denizlere olan kıyılarından (Marmara Denizine ve Ege Denizine kıyısının olması), yükselti ve yeryüzü şekillerinden (güneydoğusuna gidildikçe yükseltinin artması, kuzeyine gidildikçe yükseltinin azalması), komşu illerinden ve ulaşım imkânlarından (kara, demir ve deniz yolu ulaşımına sahip olması) bahsedilmiştir.

İl merkezi
Dağ zirveleri

İl sınırları
Akarsular

İl sınırları

Akarsular

Harita 2.1

Aşağıdaki görselden yararlanarak hastanenin göreceli konumunu tarif ediniz.

Soru: Aşağıdaki görselden yararlanarak hastanenin göreceli konumunu tarif ediniz.

Cevap: Hastane, Okulun doğusunda, Yağmur Apartmanı'nın güneyinde, Trafonun kuzeyinde ve Rüzgâr Sitesi'nin doğusunda yer almaktadır. Ayrıca Gül Caddesi ile Çiçek Caddesi'nin birleştiği yolun yakınındadır.

Okulunuzun göreceli konumunu yazınız.

Soru: Okulunuzun göreceli konumunu yazınız.

Cevap: Okulumuz, İzmir ilinin Karabağlar ilçesinde yer alan Karabağlar Akşemsettin İmam Hatip Ortaokulu'dur. Okulun doğusunda Atatürk Eğitim araştırma hastanesi ve huzur evi, güneyinde Polat caddesi, batısında 172. Sokak vardır. Ayrıca okulumuz Şehit Halit Taş ortaokulu ile komşudur.

Dünya üzerindeki herhangi bir yerin bulunduğu konuma **coğ-rafi konum** denir. Mutlak konum ve göreceli konum olmak üzere ikiye ayrılır. Göreceli konum Dünya üzerindeki bir yerin kıtalar, okyanuslar, boğazlar, ticaret yolları ve komşu ülkelere göre konumudur. Göreceli konumu belirlerken o yerin yer altı kaynakları, iklimi ve yer şekilleri özelliklerini de dikkate alabiliriz.

Ülkemizin göreceli konumuyla ilgili verilen haritaları ve kaynakları inceleyiniz.

Bilgi Kutusu

Yeryüzünde büyük kara parçalarına **kıta** denir. Ülkemiz; bu kıtalardan Asya, Avrupa ve Afrika'nın birbirine en çok yaklaştığı yerdendir. Bu sayede önemli ticaret yollarının kesiştiği bir konumda yer alır. Ayrıca dünya siyasetinde hep gündemde olan Balkanlar ve Kafkasların arasında yer alır.

Türkiye'nin kara sınırı komşuları Yunanistan, Bulgaristan, Gürcistan, Ermenistan, Azerbaycan (Nahçıvan), İran, Irak ve Suriye'dir (Görsel 2.2). Ülkemizin Karadeniz, Akdeniz, Ege Denizi ve Marmara Denizi'ne (iç denizimize) kıyısı bulunmaktadır. Türkiye, Trakya ve Anadolu yarımadalarından oluşur. İstanbul ve Çanakkale boğazları (Türk boğazları) üzerine yapılan köprüler ve deniz altından geçen tüneller ile bu iki yarımada birbirine bağlanmıştır.

Soru: Petrol ve doğal gazın Avrupa'ya ulaştırılmasında ülkemizin rolü nedir? Düşüncelerinizi söyleyiniz.

Cevap: Ülkemiz, petrol ve doğal gaz bakımından zengin olan Orta Doğu, Hazar Bölgesi ve Rusya ile bu enerji kaynaklarına ihtiyaç duyan Avrupa ülkeleri arasında bir köprü durumundadır. TANAP ve BTC gibi uluslararası boru hatları ülkemizden geçerek bu kaynakları güvenli bir şekilde Avrupa'ya taşır.

Görsel 2.2

Petrol ve doğal gaz rezervleri bakımından zengin olan Rusya, Azerbaycan ve Orta Doğu ülkelerine yakın bir konumdadır. Bu nedenle enerji kaynaklarının sanayileşmiş Avrupa'ya taşınmasında bağlantı görevi üstlenmektedir.

Petrol ve doğal gazın Avrupa'ya ulaştırılmasında ülkemizin rolü nedir? Düşüncelerinizi söyleyiniz.

Harita 2.3 Türkiye Fiziki Haritası

Kaynak 2

(...) Türkiye'nin ortalama yüksekliği 1132m. olduğu göz önüne alınırsa, memleketimizin çok yüksek bir ülke olduğu görülür. Gerçekten, ortalama yükseklikleri bakımından Avrupa 300, Okyanusya 350, Güney Amerika 580, Afrika 650, Kuzey Amerika 715 ve Asya 1000m. gibi değerler gösterdiğine göre, Türkiye'nin ortalama yüksekliği, ayrı ayrı her kıtanın ortalama yüksekliğinden çoktur.

İzmir, 2001, s.64.

Soru: Türkiye'nin göreceli konumu, haritada yer alan tarihî varlıkların ve doğal güzelliklerin oluşmasını nasıl etkilemiştir? Düşüncelerinizi açıklayınız.

Cevap: Ülkemiz Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının kesişim noktasında yer aldığı için tarih boyunca birçok farklı uygarlığa ev sahipliği yapmış ve zengin bir tarihî mirasa sahip olmuştur. Farklı yeryüzü şekillerine, üç tarafı denizlerle çevrili bir yapıya ve zengin su kaynaklarına sahip olması da peribacaları, travertenler, kıyılar ve şelaleler gibi doğal güzelliklerin oluşmasını sağlamıştır.

Harita 2.4

Görsel 2.3 Türkiye'nin tarihî varlıkları ve doğal güzellikleri

Bilgi Kutusu

Topraklarımız ilk yerleşimlerden günümüze kadar birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Ülkemizin dört bir yanında bu medeniyetlerden kalma sayısız eser bulunmaktadır. Bu eserlerin her biri, dünya tarihi açısından önemli bir yere sahiptir. Ayrıca ülkemiz doğal güzellikler bakımından da oldukça zengindir. Bu özellikleri ile dünya turizminde önemli bir yere sahiptir.

2 Türkiye'nin göreceli konumu, haritada yer alan tarihî varlıkların ve doğal güzelliklerin oluşmasını nasıl etkilemiştir? Düşüncelerinizi açıklayınız.

Türkiye'nin
göreceli konumu

Bilgi Kutusu

Harita Genel Müdürlüğü, Millî Savunma Bakanlığına bağlı olarak faaliyet göstermektedir. Dijital Atlas ve Dijital Küre gibi uygulamalarıyla kamu kurum ve kuruluşlarına veya kişilere dijital coğrafya desteği sağlamaktadır.

HGM dijital ve atlas küre uygulaması

2 Edindiğiniz bilgiler ile Harita Genel Müdürlüğünün dijital ve atlas küre uygulamasından yararlanarak ülkemizin göreceli konum özelliklerini yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Soru: Edindiğiniz bilgiler ile Harita Genel Müdürlüğünün dijital ve atlas küre uygulamasından yararlanarak ülkemizin göreceli konum özelliklerini yazınız.

Cevap:

Üç tarafı denizlerle çevrili bir yarımada ülkesidir.

Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının birbirine en çok yaklaştığı noktadadır.

İstanbul ve Çanakkale boğazlarına sahiptir.

Ortalama yükseltisi fazladır.

Yeryüzü şekilleri çeşitlidir.

Zengin enerji kaynaklarına sahip ülkeler ile sanayileşmiş Avrupa arasında enerji koridoru durumundadır.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Harita 2.5

Ülkemizin kara sınırının olduğu komşu devletleri 5. sınıfta öğrenmiştiniz. Bunun yanı sıra KKTC, Lübnan, Filistin, Mısır, Libya, Rusya, Ukrayna, Romanya gibi deniz komşularımız da vardır. Komşularımızla güçlü ilişkiler kurmak ülkemize birçok alanda fayda sağlamaktadır.

Bu ülkelerle ilgi verilen bilgileri ve görselleri inceleyerek soruları cevaplayınız.

Görsel 2.4

Girne Kalesi

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ

Ülkemizin güneyinde Akdeniz'de yer alan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Kıbrıs Adası'nın kuzeyinde yer alır. Başkenti Lefkoşa'dır. Resmî dili Türkçe, para birimi Türk lirasıdır. Güneyinde Güney Kıbrıs Rum Yönetimi bulunur.

Görsel 2.5

Bacchus (Baküs) Tapınağı

LÜBNAN

Ülkemizin güneyinde, Doğu Akdeniz kıyısında yer alan Lübnan'ın başkenti Beyrut'tur. Resmî dili Arapça, para birimi Lübnan lirasıdır.

Görsel 2.6

Kubbetü's - Sahra

FILISTİN

Ülkemizin güneyinde, Doğu Akdeniz kıyısında yer alan Filistin'in başkenti Doğu Kudüs'tür. Resmî dili Arapçadır.

Görsel 2.7

Mısır Piramitleri

MISIR

Ülkemizin güneyinde, Akdeniz'e kıyısı olan Mısır'ın başkenti Kahire'dir. Resmî dili Arapça, para birimi Mısır lirasıdır.

Görsel 2.8

Leptis Magna

LIBYA

Ülkemizin güneybatısında, Akdeniz'e kıyısı olan Libya'nın başkenti Trablus'tur. Resmî dili Arapça, para birimi Libya dinarıdır.

Görsel 2.9
Kızıl Meydan

RUSYA FEDERASYONU

Ülkemizin kuzeydoğusunda, Karadeniz kıyısında yer alan Rusya Federasyonu'nun başkenti Moskova'dır. Resmî dili Rusça, para birimi Rus rublesidir.

UKRAYNA

Ülkemizin kuzeyinde, Karadeniz kıyısında yer alan Ukrayna'nın başkenti Kiev'dir. Resmî dili Ukraynaca, para birimi grivnadır.

Görsel 2.10

Pechersk Lavra

Görsel 2.11

Parlamento sarayı

ROMANYA

Ülkemizin kuzeybatısında, Karadeniz kıyısında yer alan Romanya'nın başkenti Bükreş'tir. Resmî dili Romence, para birimi Romen leydır.

Aşağıdaki harita üzerinde deniz komşularımızın yerlerini belirleyip isimlerini yazınız.

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7
- 8
- 9
- 10
- 11
- 12

Yunanistan
Bulgaristan
Romanya
Ukrayna
Rusya Federasyonu
Gürcistan
Suriye
Lübnan
Filistin
Mısır
Libya
(KKTC)

Harita 2.6

Göreceli konumun önemli bir özelliği de jeopolitik konumdur. Jeopolitik konum, bir ülkenin yeryüzündeki konumu ile sahip olduğu doğal ve beşerî kaynakların o ülkenin dış politikası ve uluslararası ilişkileri üzerindeki etkisini ifade eder. Doğal unsurlar; iklim, yer şekilleri, yer altı ve yer üstü kaynakları gibi coğrafi özellikleri kapsarken beşerî unsurlar, nüfus yapısı, ekonomik gelişmişlik düzeyi ve sosyo-kültürel değerleri içerir. Türkiye, hem doğal hem de beşerî unsurlar bakımından zengin özelliklere sahip olması nedeniyle jeopolitik açıdan önemli bir konumda bulunmaktadır.

Türkiye, üç tarafı denizlerle çevrili olup dünyanın en önemli su yolları arasında yer alan İstanbul ve Çanakkale Boğazlarına sahiptir. Bu sebeple ülkemiz Karadeniz, Marmara, Ege Denizi ve Akdeniz'deki hak ve menfaatlerini gözeterek, uluslararası hukukun temel ilkeleri dikkate alarak Türk Deniz Yetki Alanları'nı belirlemiştir. Türk Deniz Yetki Alanları **Mavi Vatan** olarak ifade edilmektedir. Mavi Vatan, Türkiye'nin kara sınırlarında olduğu gibi kıyısı bulunduğu denizlerde de ege-menlik haklarının bulunduğu alanı ifade etmektedir. Ülkemiz Mavi Vatan sınırları içerisindeki haklarını korumak amacıyla siyasi, askerî ve ekonomik faaliyetlerde bulunmaktadır. (Görsel 2.13). Örneğin Mavi Vatan sınırları içinde yer alan Sakarya Gaz Sahası'nda doğal gaz çıkarılmaktadır. Ayrıca denizlerimizden balıkçılık, ulaşım, ticaret gibi alanlarda faydalanılmaktadır.

Bir ülkenin sahip olduğu topraklar, denizler, yer altı, yer üstü kaynakları gibi unsurlar ülke varlıklarını oluşturmaktadır.

Ülke varlıklarının korunması ve gelecek nesillere aktarılması, Türkiye'nin bugününü ve yarınını güvence altına alması açısından kritik öneme sahiptir. Ülkemiz, bağımsız devlet anlayışı doğrultusunda hem kara sınırlarında hem de Mavi Vatan olarak adlandırılan deniz yetki alanlarında ülke varlıklarını korumak amacıyla politikalar geliştirmektedir. Mavi Vatan'ı savunmak; ülkemizin güvenliğini, tam bağımsızlığını ve enerji özgürlüğünü korumaktır. TÜBİTAK tarafından geliştirilen yerli ve millî sistemler de Mavi Vatan'ın korunmasına katkıda bulunmaktadır (Görsel 2.14). Bizler de ülkemizin millî varlıklarına sahip çıkmalı, onları korumalı ve tam bağımsızlığımızın değerini bilmeliyiz.

Görsel 2.12 Yavuz sondaj gemisi

Görsel 2.13 TCG Anadolu gemisi

2 | **Mavi Vatan'ın korunması, ülkemizin millî varlıkları ve bağımsızlığı açısından neden önemlidir? Düşüncelerinizi yazınız.**

Soru: Mavi Vatan'ın korunması, ülkemizin millî varlıkları ve bağımsızlığı açısından neden önemlidir? Düşüncelerinizi yazınız.

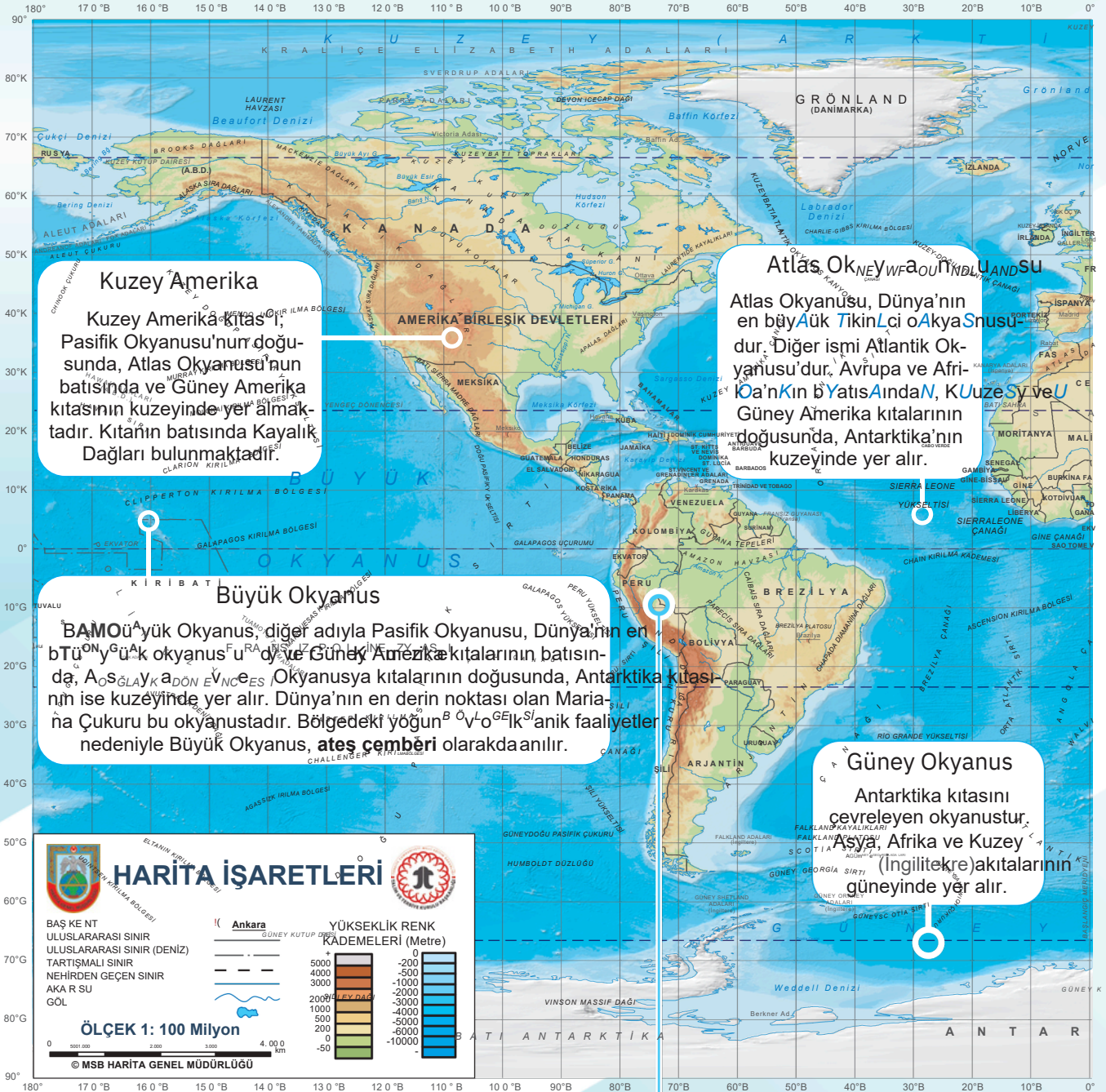
Cevap: Mavi Vatan, denizlerimizdeki egemenlik haklarımızı, doğal gaz ve balıkçılık gibi ekonomik kaynaklarımızı korumamızı sağlar. Deniz sınırlarımızın ve su yollarımızın güvenliği, ülkemizin tam bağımsızlığı ve geleceği açısından hayati önem taşımaktadır.

Mavi Vatan

Yeryüzünde Asya, Avrupa, Afrika, Kuzey Amerika, Güney Amerika, Antarktika ve Okyanus olmak üzere toplam yedi tane kıta vardır. Kıtalar arasındaki derin çukurlukları dolduran tuzlu su kütlelerine de **okyanus** denir. Karaların iç kesimlerine veya kenar kısımlarına sokulmuş okyanus uzantılarına ise **deniz** denir. Yeryüzünde Büyük Okyanus (Pasifik), Atlas Okyanusu (Atlantik), Hint Okyanusu, Güney Okyanus ve Kuzey Okyanusu olmak üzere beş okyanus bulunmaktadır.

Kıta ve okyanusların göreceli konumlarıyla ilgili verilen harita ve bilgileri inceleyiniz.

Kıtalar ve okyanuslar

Güney Amerika

Güney Amerika; Kuzey Amerika kıtasının güneyinde, Büyük Okyanus'un doğusunda, Atlas Okyanusu'nun batısında yer alır. Kıtanın batısında And Dağları bulunmaktadır.

Avrupa

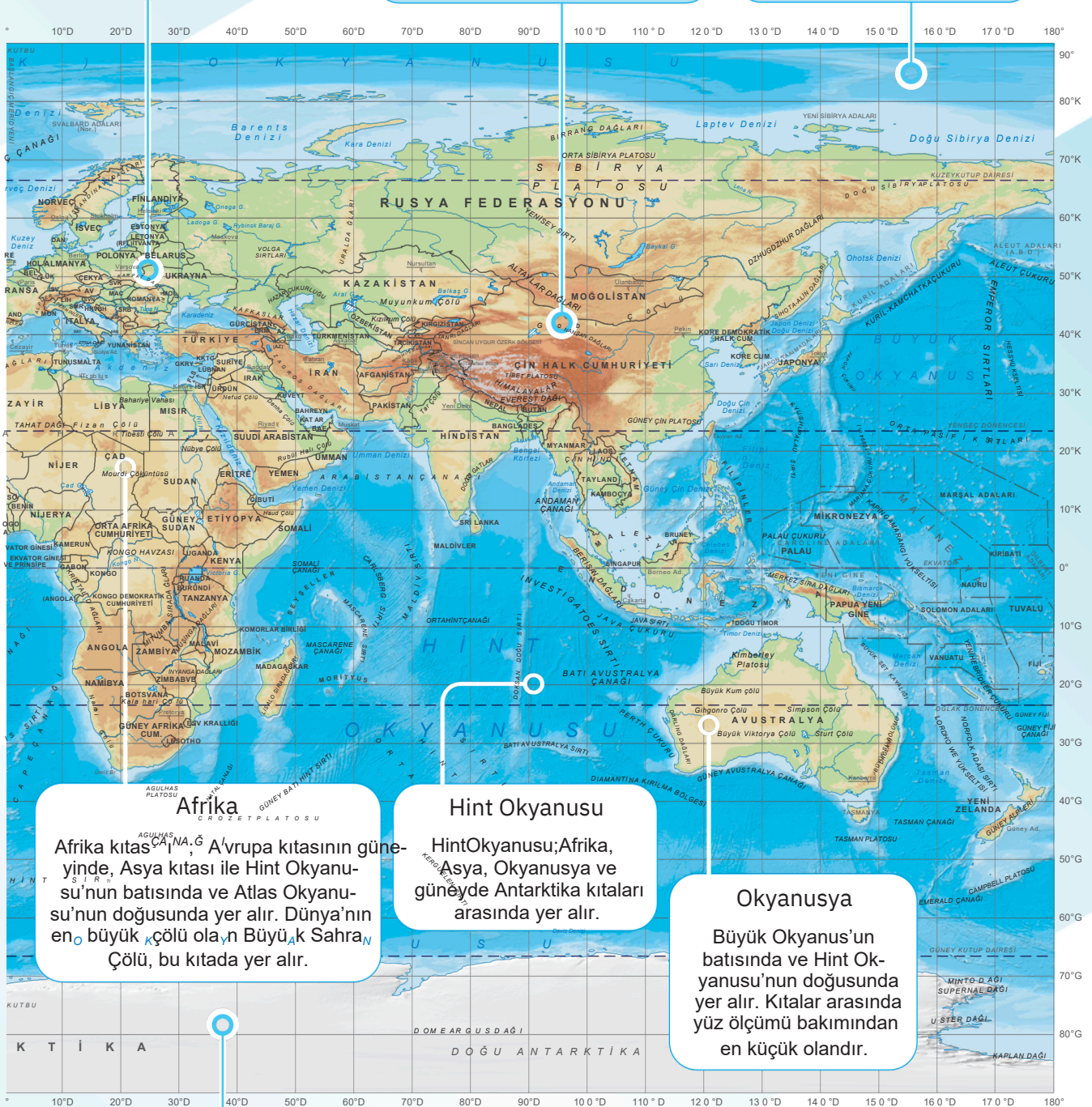
Avrupa kıtası; Asya kıtasının batısında, Afrika kıtasının kuzeyinde ve Atlas Okyanusu'nun doğusunda yer alır. Yüz ölçümü bakımından en küçük ikinci kıtadır.

Asya

Asya, Dünya'nın yüzey alanı en büyük kıtasıdır. Avrupa ve Afrika'nın doğusunda, Büyük Okyanus'un batısında ve Hint Okyanusu'nun kuzeyinde yer alır.

Kuzey Okyanusu

Asya, Avrupa ve Kuzey Amerika'nın kuzeyinde yer alır. Kuzey kutbunu kapsayan bu okyanusta buzullar yer alır. Okyanuslar arasında en küçük olanıdır.

Afrika

Afrika kıtası; Avrupa kıtasının güneyinde, Asya kıtası ile Hint Okyanusu'nun batısında ve Atlas Okyanusu'nun doğusunda yer alır. Dünya'nın en büyük çölü olan Büyük Sahra Çölü, bu kıtada yer alır.

Hint Okyanusu

Hint Okyanusu; Afrika, Asya, Okyanusya ve güneyde Antarktika kıtaları arasında yer alır.

Okyanusya

Büyük Okyanus'un batısında ve Hint Okyanusu'nun doğusunda yer alır. Kıtalar arasında yüz ölçümü bakımından en küçük olanıdır.

Antarktika

Antarktika kıtasının etrafı Güney Okyanus ile çevrilidir. Buzullarla kaplı olan kıta canlı yaşamı için uygun değildir.

Harita 2.7

Incelediğiniz kaynaklardan yararlanarak kıta ve okyanusların göreceli konumunu belirleyiniz ve ilgili alana yazınız.

ASYA KİTASI

SI

Yüz ölçümü en büyük kıtadır. Avrupa ve Afrika'nın doğusunda, Büyük Okyanus'un batısında yer alır.

AVRUPA KİTASI

Asya'nın batısında, Afrika'nın kuzeyinde ve Atlas Okyanusu'nun doğusunda yer alır.

AFRİKA KİTASI

Avrupa'nın güneyinde, Atlas Okyanusu ile Hint Okyanusu arasında yer alır.

KUZEY AMERİKA KİTASI

Pasifik Okyanusu'nun doğusunda, Atlas Okyanusu'nun batısında ve Güney Amerika'nın kuzeyindedir.

GÜNEY AMERİKA KİTASI

Kuzey Amerika'nın güneyinde, Büyük Okyanus ile Atlas Okyanusu arasında yer alır.

ANTARKTİKA KİTASI

Güney kutbunda yer alır, etrafı Güney Okyanusu ile çevrilidir ve buzullarla kaplıdır.

OKYANUSYA KİTASI

Büyük Okyanus'un batısında ve Hint Okyanusu'nun doğusunda yer alan en küçük kıtadır.

BÜYÜK OKYANUS

Dünyanın en büyük okyanusudur. Amerika kıtaları ile Asya ve Okyanusya arasında yer alır.

ATLAS OKYANUSU

Dünyanın ikinci büyük okyanusudur. Avrupa ve Afrika ile Amerika kıtaları arasında yer alır.

T OKYANUSU

HİNT OKYANUSU

Afrika, Asya, Okyanusya ve Antarktika kıtaları arasında yer alır.

GÜNEY OKYANUS

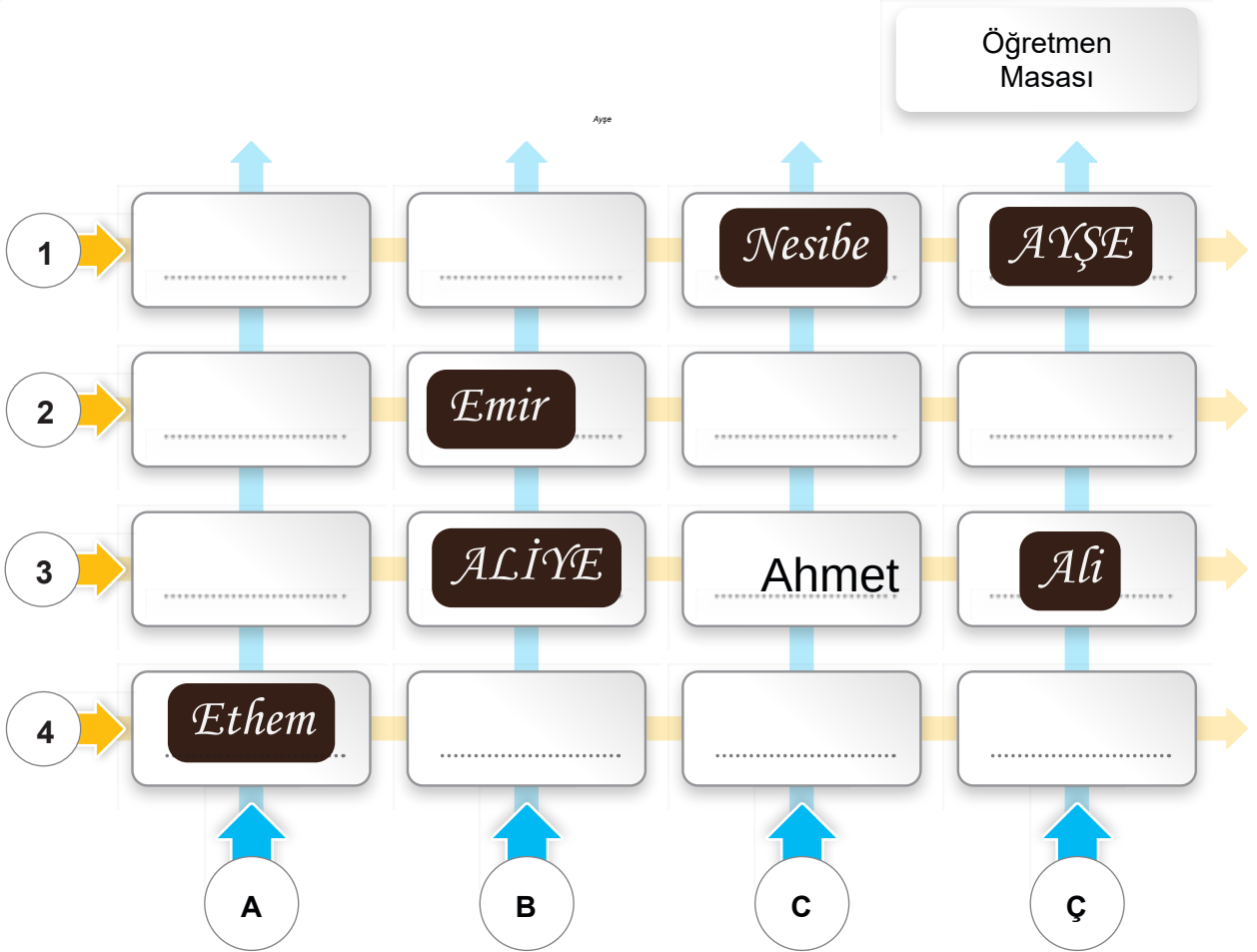
Antarktika kıtasını çevreleyen okyanustur.

KUZEY OKYANUSU

Asya, Avrupa ve Kuzey Amerika'nın kuzeyinde yer alan en küçük ve buzullarla kaplı okyanustur.

Bazen bulunduğumuz yeri veya herhangi bir adresi tarif etme ihtiyacı duyabiliriz. Bunun için cep telefonlarındaki yer bildirimlerini, harita, kroki gibi araçları kullanabiliriz.

2 | Aşağıda verilen sınıf krokisinden faydalanarak etkinliği yapınız.

Öğrencilerin oturdukları yerleri örnekte olduğu gibi kroki üzerinde gösterip isimlerini ilgili alana yazınız.

(4A: Ethem, 2B: Emir 1C: Nesibe, 3Ç: Ali, 1Ç: Ayşe, 3B: Aliye)

Ahmet'in oturduğu yerin konumunu tarif ediniz.

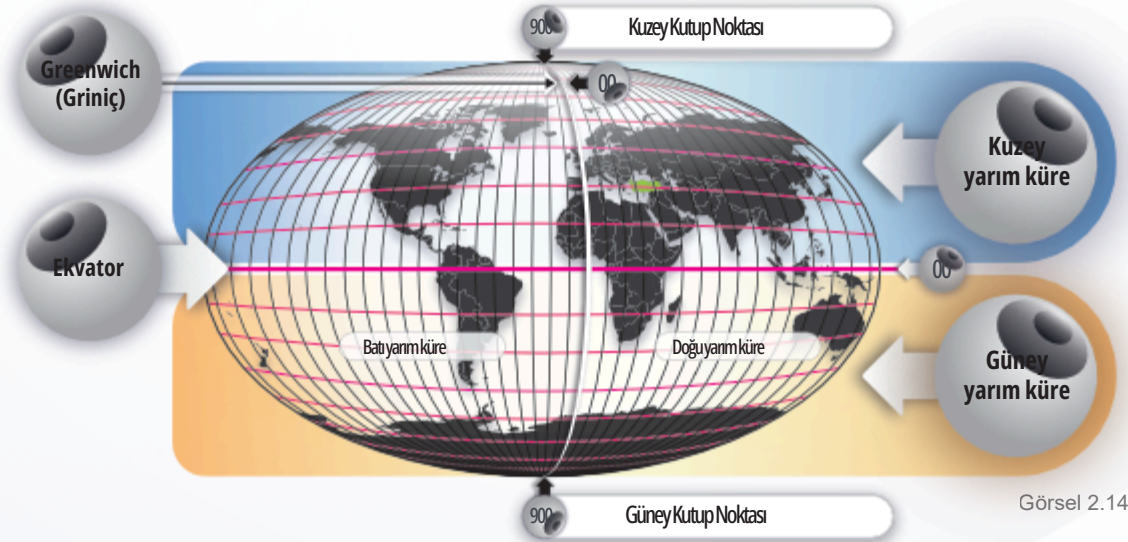
2 | Aşağıdaki soruları sınıfınızın oturma planını dikkate alarak cevaplayınız.

Oturduğunuz sıranın öğretmen masasına göre konumu nedir?

Belirlediğiniz bir arkadaşınızın sırasının sizin sıranıza göre konumu nedir?

Sınıftaki konumunuzu belirlerken bazı ifadelerle ihtiyaç duyduğumuz gibi Dünya üzerindeki herhangi bir yerin konumunu tarif etmek için de uluslararası bir sisteme ihtiyaç duyulmuştur. Bu sisteme **coğrafi koordinat sistemi** denir. Coğrafi koordinat sistemi; akıllı telefonlardaki yer bildirimleri, araç navigasyonları, hava ve deniz ulaşımı rotaları ile savunma sanayisi gibi pek çok alanda kullanılmaktadır. Örneğin okyanusta kaybolan bir geminin yerinin belirlenebilmesi için coğrafi koordinat sisteminden yararlanılmaktadır.

Coğrafi koordinat sistemine ait yazılı ve görsel kaynakları inceleyiniz.

Görsel 2.14

Kaynak 1

Ekvator, kutup noktalarından eşit uzaklıktaki noktaların birleşmesiyle oluşan ve Dünyayı iki eşit parçaya ayıran hayali çizgidir. Ekvatora paralel olarak çizilen hayali çembere **paralel** denir. Kutupları birbirine birleştiren ve Ekvatoru dik bir açıyla kesen hayali yarım dairelere **meridyen** denir. Başlangıç meridyeni İngiltere'nin başkenti Londra yakınlarındaki Greenwich kasabasından geçer.

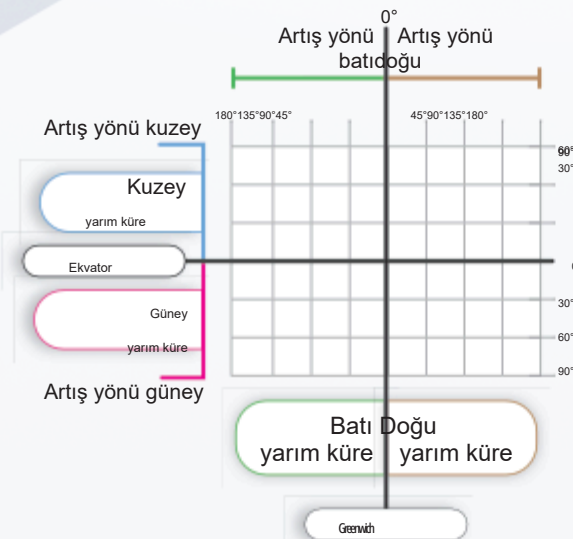
Akkuş, 1998, s. 19-24.

Ekvator'un kuzeyindeki yarım küreye "kuzey yarım küre", güneyindeki yarım küreye de "güney yarım küre" denir. Başlangıç meridyeni Dünya'yı doğu ve batı yarım küre olarak ikiye ayırır. Başlangıç meridyeninin doğusundaki kısma "doğu yarım küre", batısındaki kısma ise "batı yarım küre" denir. Dünya'nın kuzey ve güneyinde yer alan uç noktalarına kutup noktası denir. Kuzeyde yer alan kutup noktasına kuzey kutup noktası, güneyde yer alan kutup noktasına da güney kutup noktası denir (Görsel 2.14).

Bir yerin coğrafi koordinatlarını belirlemek için üç adımlı bir yol izlenir.

- 1. Adım:** Yerin Ekvator'a göre konumu tespit edilir. Paralel dereceleri kuzeye doğru artıyorsa kuzey yarım kürede, güneye doğru artıyorsa güney yarım kürede olduğu söylenebilir.
- 2. Adım:** Yerin başlangıç meridyenine göre konumu belirlenir. Meridyen dereceleri doğuya doğru artıyorsa doğu yarım kürede, batıya doğru artıyorsa batı yarım kürede olduğu söylenebilir.
- 3. Adım:** Koordinatları belirlenen yerin uç noktalarından geçen paralel ve meridyen dereceleri tespit edilir.

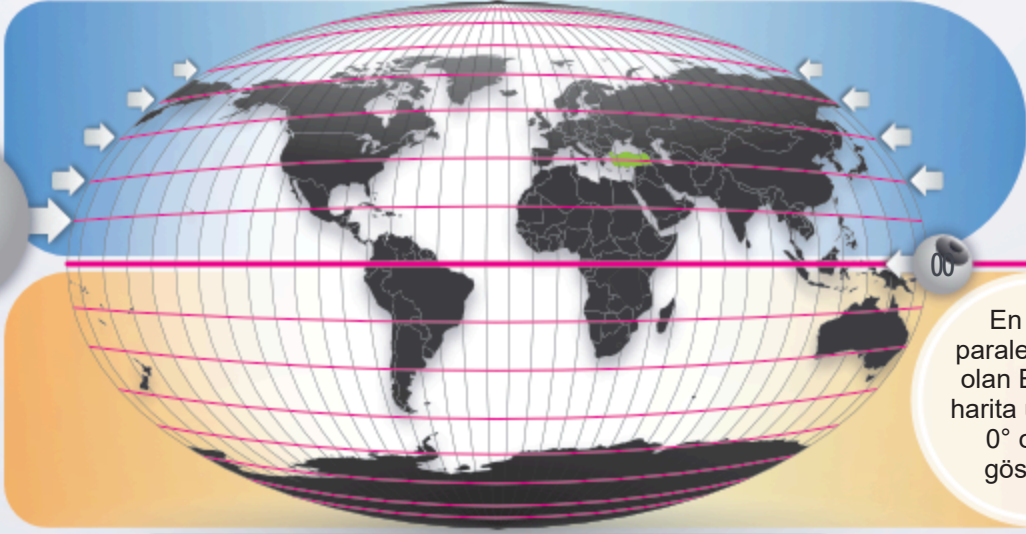
Bu üç adım takip edilerek herhangi bir yerin coğrafi koordinatları kolayca belirlenebilir.

Paralellerin Özellikleri

Kuzey yarım kürede 90 tane paralel dairesi bulunur.

Paraleller
1°
aralıklarla
çizilmiştir.

En uzun
paralel dairesi
olan Ekvator,
harita üzerinde
0° olarak
gösterilir.

Güney yarım kürede 90 tane paralel dairesi bulunur.

Görsel 2.15

Dünya'nın şeklinden dolayı Ekvator'dan kutuplara gidildikçe paralellerin çevre uzunluğu kısalır. Kutuplarda nokta hâlini alır. Ardışık iki paralel arası mesafe 111 km'dir.

Meridyenlerin Özellikleri

Meridyenlerin uzunlukları birbirine eşittir ve yay şeklindedir.

Ardışık iki meridyen arasındaki yerel saat farkı 4 dakikadır.

Aynı meridyen yayı üzerinde bulunan tüm noktaların yerel saati aynıdır.

Batı
yarım küre

Doğu
yarım küre

Başlangıç meridyeninin
batısında yer alan 180 adet
meridyene batı meridyenleri denir.

Başlangıç meridyeninin
doğusunda yer alan 180 adet
meridyene doğu meridyenleri denir.

Görsel 2.16

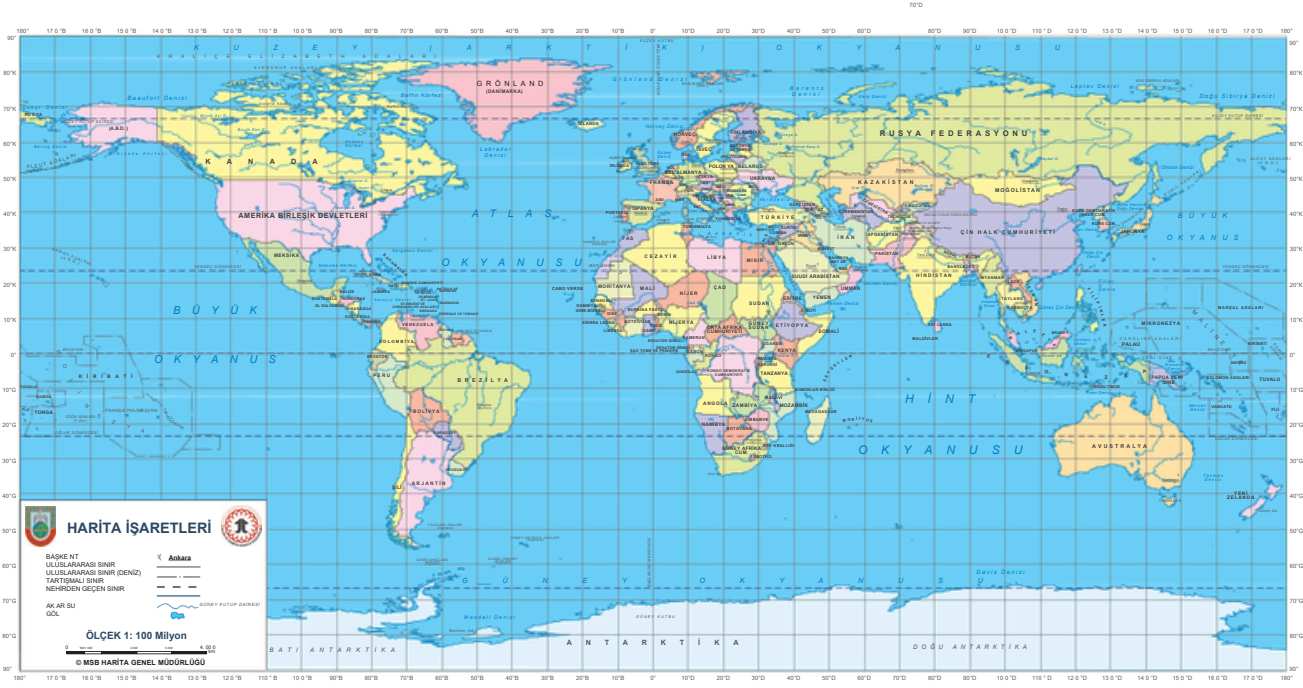
İngiltere'nin Londra şehriden geçtiği varsayılan Greenwich meridyeni başlangıç meridyeni olarak kabul edilir. Greenwich harita üzerinde 0° olarak gösterilir.

Ardışık iki meridyen arasındaki en uzun mesafe Ekvator üzerinde olup 111 km'dir. Dünya'nın şeklinden dolayı kutuplara doğru gidildikçe bu mesafe azalır ve kutup noktalarında birleşir.

Coğrafi koordinat
sistemi

Dünya siyasi haritasından yararlanarak coğrafi koordinat sistemi ile ilgili etkinliği tamamlayınız. Tamamladığınız adımlara ait kutuyu boyayınız.

Harita 2.8 Dünya Siyasi Haritası

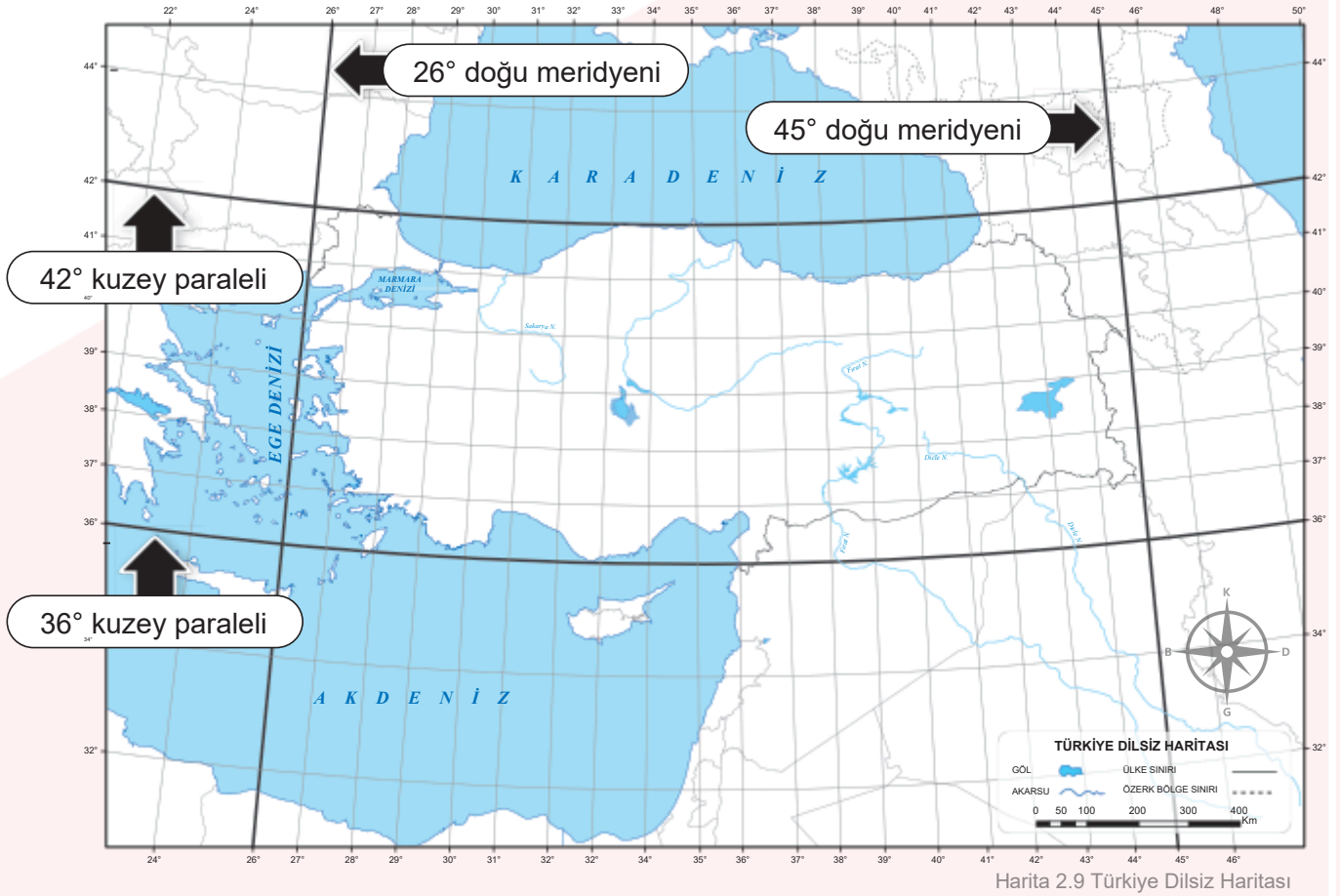
- ☐ Ekvator çizgisini gösterdim.
- ☐ Herhangi bir paralel gösterdim.
- ☐ Kuzey yarım küreyi gösterdim.
- ☐ Kuzey yarım kürede toprakları olan bir ülke ismi söyledim.
- ☐ Güney yarım küreyi gösterdim.
- ☐ Güney yarım kürede toprakları olan bir ülke ismi söyledim.
- ☐ Başlangıç meridyen çizgisini gösterdim.
- ☐ Herhangi bir meridyen gösterdim.
- ☐ Başlangıç meridyeninin doğusunu gösterdim.
- ☐ Başlangıç meridyeninin doğusunda toprakları olan bir ülke ismi söyledim.
- ☐ Başlangıç meridyeninin batısını gösterdim.
- ☐ Başlangıç meridyeninin batısında toprakları olan bir ülke ismi söyledim.
- ☐ Ekvator'un kuzeyinde, başlangıç meridyeninin batısında yer alan bir ülke söyledim.
- ☐ Ekvator'un güneyinde, başlangıç meridyeninin doğusunda yer alan bir ülke söyledim.

Bir yerin Ekvator'a ve başlangıç meridyenine olan uzaklığına **mutlak konum** denir.

Türkiye'nin mutlak konumuyla ilgili verilen kaynakları ve haritaları inceleyiniz.

Bilgi kutusu

Türkiye, ekvatora göre kuzey yarım kürede ve başlangıç meridyenine göre doğu yarım kürede yer alır. Ülkemizin en güney noktası, Hatay ilinin Yayladağı ilçesine bağlı Topraktutan köyüdür. En kuzey noktası ise Sinop ilindeki İnceburun'dur. En batı noktası Gökçeada, en doğu noktası ise Iğdır ilindeki Dilucu'dur. Bu uç noktaları dikkate aldığımızda, güney sınırimızdan 36° kuzey paraleli, kuzey sınırimızdan 42° kuzey paraleli, batı sınırimızdan 26° doğu meridyeni, doğu sınırimızdan ise 45° doğu meridyeni geçmektedir. Böylece Türkiye, 36°- 42° kuzey paralelleri ile 26°- 45° doğu meridyenleri arasında yer almaktadır.

Harita 2.9 Türkiye Dilsiz Haritası

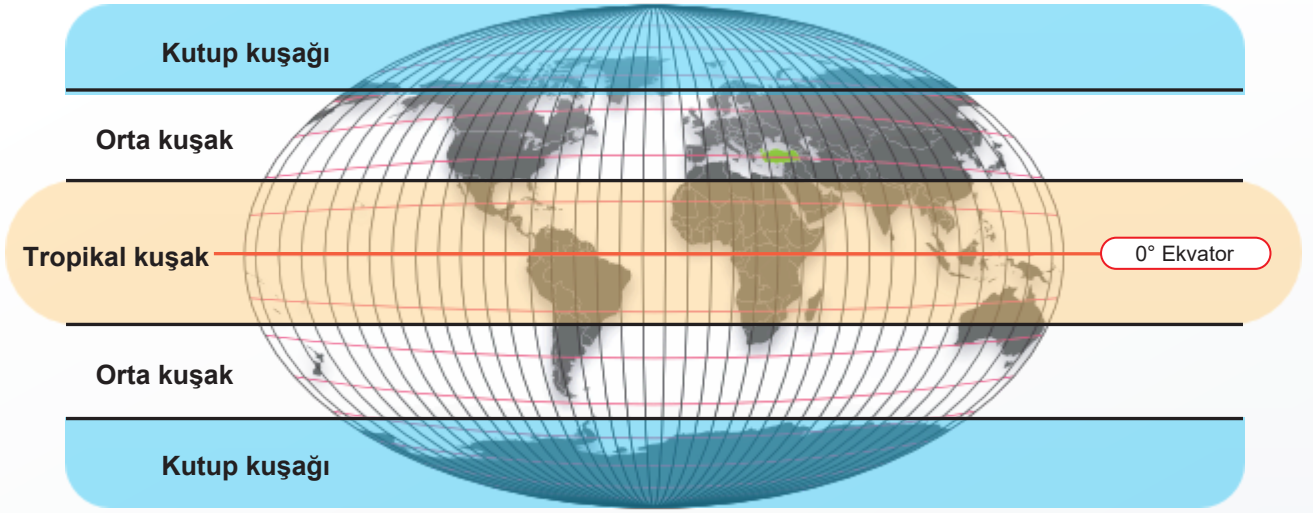
Bilgi kutusu

Ülkemizin kuzey ve güney uç noktaları arasında 6 paralel farkı vardır. Ardışık iki paralel arası 111 km olduğundan kuzey ve güney uç noktalarımız arasındaki kuş uçuşu mesafe yaklaşık 666 km'dir.

6 (paralel farkı) x 111 km (ardışık iki paralel arası mesafe) = 666 km

Ülkemizin doğu ve batı uç noktaları arasında 19 meridyen farkı vardır. Ardışık iki meridyen arasındaki yerel saat farkı 4 dakika olduğu için doğu ve batı uç noktaları arasındaki toplam zaman farkı yaklaşık 76 dakikadır.

19 (meridyen farkı) x 4 dakika (ardışık iki meridyen arası zaman farkı) = 76 dakika

Görsel 2.17

Ülkemizin kuzey ve güney uç noktaları dikkate alındığında ülkemiz, kuzey yarım kürede ve orta kuşakta yer almaktadır. Orta kuşakta yer alan diğer ülkelerde olduğu gibi bizim ülkemizde de bir yıl içinde dört farklı mevsim yaşanmaktadır.

Bilgi kutusu

Dünya üzerindeki sıcaklık Ekvator'dan kutuplara doğru gidildikçe azalır. Bunun nedeni bu yönde ilerledikçe güneş ışınlarının geliş açısının daralmasıdır. Bu sebeple ülkemizin güneyi, kuzeyine göre daha sıcaktır. Aynı şekilde evlerimizin güneye bakan odaları, kuzeye bakan odalarına göre daha fazla güneş aldığı için sıcak olur.

Bilgi kutusunu dikkate aldığımızda aşağıdaki görselde gösterilen yönden esen rüzgârların ülkemizi sıcaklık bakımından nasıl etkilediğini tartışınız.

Soru: Görselde gösterilen yönden esen rüzgârların ülkemizi sıcaklık bakımından nasıl etkilediğini tartışınız.

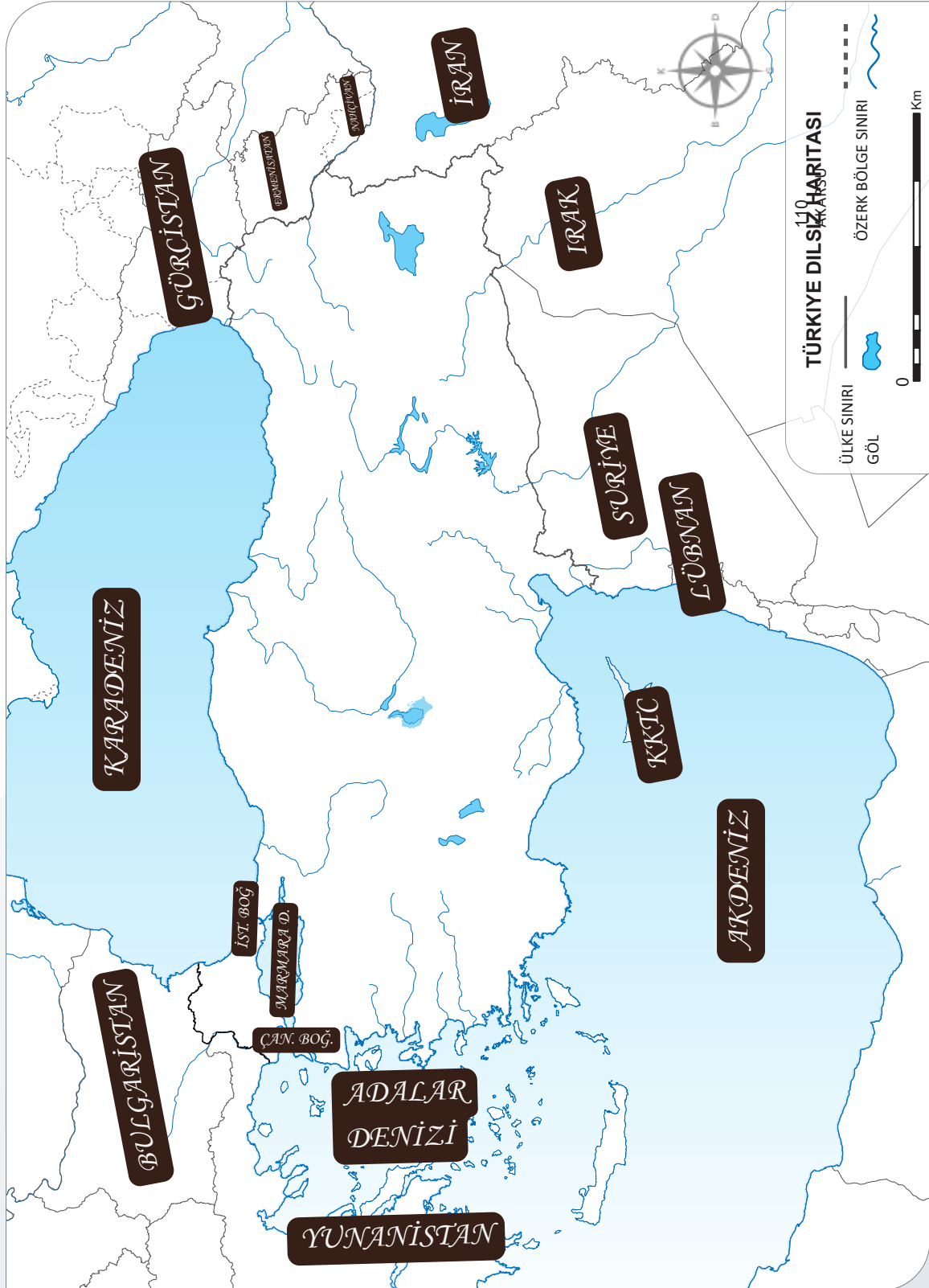
Cevap: Ülkemiz Kuzey Yarım Küre'de yer aldığı için kuzey yönlerden (Kuzey, Kuzeybatı, Kuzeydoğu) esen rüzgârlar kutup bölgesinden geldiği için sıcaklığı düşürür. Güney yönlerden (Güney, Güneybatı, Güneydoğu) esen rüzgârlar ise Ekvator bölgesinden geldiği için sıcaklığı artırır.

Türkiye'nin
mutlak konumu

Göreceli konum özelliklerinden yararlanarak ülkemizin denizlerini, boğazlarını, kara ve deniz sınırı komşularını vb. yazınız. Ülkemizin kara ve deniz sınır komşularını farklı renklerle boyayınız.

Paralel ve meridyen dereceleri çizerek ülkemizin mutlak konum özelliklerini yazınız. (Bunları aşağıda verilen Türkiye dilsiz haritası üzerinde yapınız.)

Harita 2.10

Dünya dilsiz haritasını kullanarak kıta ve okyanusların adlarını harita üzerine yazınız.
Kıtaları farklı renklerle boyayınız.
Çalışmalarınız derecelendirme ölçeği ile değerlendirilecektir.

Harita 2.11

Derecelendirme
ölçeği

UYGULAYALIM

ETKİNLİK

Adı : Ülkemizin, Kıtaların ve Okyanusların Konumu

Amacı : Ülkemizin mutlak ve göreceli konumu ile kıta ve okyanusların göreceli konumunu özetleme

Beceri : Konum algılama

Süre : 2 ders saati

Yönerge:

Öğretmeniniz rehberliğinde ülkemizin göreceli ve mutlak konumu veya kıtaların ve okyanusların göreceli konum özelliklerini sınıfta arkadaşlarınıza sözlü olarak özetleyiniz.

Sözlü anlatımınızı harita veya görsellerden yararlanarak destekleyebilir ya da slayt hazırlayabilirsiniz.

Konuşmanızda Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanmaya özen gösteriniz.

Sözlü anlatımınız kontrol listeleri ile değerlendirilecektir.

Kontrol listesi

DEĞERLENDİRELİM

Türkiye haritasını kullanarak etkinliği yapınız. Cevaplarınızı ilgili yerlere yazınız.

Bir grup dağcı, hafta sonu tatilinde dağa tırmanma etkinliği yapmaya karar vermiştir. Grup lideri olan Mustafa, arkadaşlarına tırmanış yapacakları dağın 40° kuzey paraleli ile 42° doğu meridyenin kesiştiği yerde olduğunu söylemiştir.

Soru: Dağcılar dağa tırmanma etkinliğini hangi ilimizin sınırları içinde yapacaktır?

Cevap: Erzurum.

Soru: Tırmanma etkinliğinin yapılacağı ilin (Erzurum) mutlak ve göreceli konum özelliklerine örnekler yazınız. Etkinliği hangi ilimizin sınırları içinde yapacaktır? Haritada boyayın.

Cevap:

Tırmanma etkinliğinin yapılacağı ilin mutlak ve göreceli konum özelliklerine yönelik örnekler

Mutlak Konum Örneği: Erzurum ili 40° Kuzey paraleli ile 42° Doğu meridyenin kesiştiği noktada yer alır. Kuzey Yarım Küre'de ve Ekvator'un kuzeyindedir.

Göreceli Konum Örneği: Doğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan, ortalama yükseltisi oldukça fazla, dağlık ve kışları çok soğuk geçen bir ilimizdir.